

En baix llatí arcaic es formà des de MANSIO (o del ètimon MANSIONATA del nostre mot) un derivat MANSIONATICUS documentat només en escrits del papa Martí I (2ⁿ quart S. VII) i de Clodoveu II (a. 688) (Migne, *Patrol*, LXXXVII, 207; *ALLG* III, 259), amb un sentit, sens dubte col·lectiu, que és 'conjunt de la casa d'un personatge'. Aquest mot s'ha perpetuat més enllà dels Pirineus i de les Alberes, si bé no a tot França, però sí amb considerable extensió pel Midi; i allí, amb una evolució semàntica paral·lela a la del nostre *mainada*, apareix *mainatge*, ja antigament amb el valor col·lectiu de 'infants' (no és pròpiament trobadoresc però ja n'hi ha algun testimoni medieval). Més tard, sens dubte reforçant-ne el valor col·lectiu mitjançant un plural *mainatges*, se n'haurà extret el singular *mainatge*, que ha restat com a designació de 'l'infant' o 'noieta' en una gran zona del SO, que comprèn tot Gascunya i gran part del Llgd. (*ALF* 461, 572, 1078): començant per ser el mot general a la Vall d'Aran (Cor., *Voc. Ar.*, 81), s'estén sense interrupció fins al Bearn (*maynadje* Palay) i, al llarg de la costa, fins a la Gironda («petit garçon», Moureau, *Patois de La Teste*), i encara segueix un tros endins del domini d'oil: Poitou *memaje* «enfant» (Lalanne; Wartburg, *ASNSL* cXL, 157)

En català *mainatge* 'noi' és una peculiaritat del rossellonès, on té sens dubte arrelament autòcton i ja antic, encara que estrictament limitat al Ross., Vallespir, Conflent i Capcir. Ja no a Cerdanya i certament enlloc del cat. or.: afirmació infundada d'AlcM: si algú els ho ha dit des d'Olot, potser es refereix, com a molt, a algun llogaret de frontera, però més aviat es fundarà en localització errònia d'alguna cita literària; sens dubte el posa el barceloní Massó i Torrents en els seus *Croquis Pirinencs* II, 8, però és usant-lo com a color local de l'ambient literari rossellonès; i figura en un parell de cançons del *Romillo*, però de totes dues consta (si més no pels localismes que contenen) que són recollides a Prats de Molló o més enllà de l'Albera «què me'n daràs per la paga? / —Per la paga, una abraçada. / —Més m'estimuc un formatge, / que n'és cosa de *maynatge*» (546.lf.), «el *mainatge* que farà n'exís am dents!» (192). La localitat més occidental on ho he sentit (*maynâgäs* 'nois') fou a l'alt Conflent, a Ralleu; i d'allí cap a l'E, en molts pobles de les enquestes sistemàtiques de 1959. De vegades són 'nois' força grandets, com allà; altres vegades *mainatge* 'nadó', com l'usa el poeta ceretà Edmond Brazés (*L'Ocell i les Cireres*, 49). *Mainatgeria* 'criaturada' ross *Mainatjô*

Amb això no s'ha de confondre, que és també el que haurà contribuït a aquell error, l'ús familiar del col·lectiu *mainada*; a aquest se li pot donar una -s de plural superfetatori: «que mofa us faran totas las *maynadas*» (MilàF, *Romillo*, 268); també en to familiaríssim es diu *mainades* igual que *famílies* referint-se a tots i cada un dels fills: a quantes dones del centre del Princ i Oest (aquí encara més), els sentim a dir frases com «té quatre *famíletes* que li donen molta feina», «quan tingue *famílies* ja no es podrà divertir tant». Igual que «són uns criatures ---» per 'fan

criaturades', ensopega amb el cas d'una frase de la VI. Català, «aquell *maynada* axalabrat», com quan diem «quest home és un barra» 'és un barrut, un desvergonyit'; i, afegint-hi un malentès de la frase de Ruyra «renyant alguna *mainada* que li fugia» (on té sentit netament col·lectiu, encara que amb l'atenuatiu o «understatement» alguna singular, com quan diem «li va donar alguna moneda»), AlcM construeix una suposada acc. § 2 de *mainada* «nen o nena: infant en general», acc. inexistent, que atribueix a l'Emp, a causa de la Català i del seu absurd costum de confondre Blanes (llenguatge de Ruyra) amb l'Emp; no crec que tingui gaire més fonament la localització a la «Garrotxa i Ripollès» (recordem que hi ha molts barcelonins de llenguatge empobrit que miren *mainada* com a propi d'aquella zona).

Pot haver-hi hagut en aquest sentit algun començ o conat esporàdic, i sense concreció o permanència. hi està arribant ja en una frase del B. de Maldà «conversant alegrement amb lo jove i demés que hi havia, havent vist a sa cunyada, que ja és ametlla ensucrada --- divertint-nos la *mainadeta* bonica d'aquella jove amb sa innocència, dixa summa esta de qui la posseïx» (*Coll B V.*, 86) A on ha tingut concreció ferma aquest fenomen d'individualització és en llengua d'oc i alguns parlars nòrdics veïns, no gens o a penes catalans, fora d'un raonament de l'extrem NO De fet *mainat* 'nen' es troba ja en algun text occità, no trobadoresc, però medieval. No inconnex amb això és l'ús del fr. ant *meyné*, propi d'algun text escadusser, si bé allí amb el sentit de 'criat' (ja se sap que es passa d'una cosa a l'altra en totes les llengües del món): «autel seigneur, tel *meyné*» (*Rom.* XIII, 533).

Però sobretot això ha estat en el femení *mainada*, que té considerable extensió en gascó com a parella femenina del *mainatge*; i amb això, però, ja no hi va el rossellonès. I també en occità té força menys extensió que el tipus *mainatge*, és, però, el mot aranès *mainada* 'nena, noieta', de manera que per dir 'mainada, quitxalla', s'usa en aranès *mainadera*; i d'alguns altres parlars gascons: La Teste *mainade* «petite fille» (Moureau) També n'hi ha un eco a l'altre extrem del Midi: car formes com *mainade*, i altres del tipus MANSIONATA tenen considerable extensió, amb aquest mateix sentit, en els Alps occidentals, veg Duraffour (*VRom* VI, 306).

Aquest ús del gascó pirinenc s'extravasa una mica en algunes altes valls immediates de llengua nostra: a la Vall d'Aneu (AlcM), en el parlar ribagorçà fronterer de Bisaurri (ib), i també hi ha fets anàlegs a Benasc: «tanto para el singular, como para el plural se dice *mainada*. 'ista *mainada* no me dixé fé res', puede traducirse por 'estos niños' o por 'este chiquillo no me deja hacer nada'», Ferraz (p. 75). Val a dir que jo allà només tinc nota de l'ús col·lectiu «la *maynada* de l'escola» deia el meu guia muntanyenc, i l'amic Montserrat m'hi reportava uns versos de festa «ya la *maynada* - entre les *parêbes* *çuâ* / ---» (1965) Ni això, però no s'estén ja més a l'Oest, car a la vall de Gistau ja es reien de la *mainada* dels benasquesos per